

«Σε μια σημαντική αποκάλυψη για τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα μπορεί να ελέγξει τα εισαγόμενα κρούσματα και να τα περιορίσει, προχώρησε ο υφυπουργός Πολιτικής Προστασίας Νίκος Χαρδαλιάς κατά την εβδομαδιαία τακτική ενημέρωση για τον covid-19. Ο κ. Χαρδαλιάς αναφέρθηκε στον αλγόριθμο με την κωδική ονομασία ΕΥΑ. Πρόκειται για έναν σύνθετο αλγόριθμο τεχνητής νοημοσύνης που αναπτύχθηκε από δύο Έλληνες και δυο ξένους επιστήμονες.»¹

«Ερευνητές του πανεπιστημίου MIT των ΗΠΑ δημιούργησαν ένα αλγόριθμο τεχνητής νοημοσύνης, ο οποίος κάνει ακριβή διάγνωση της νόσου Covid-19 στους ανθρώπους, απλώς ακούγοντας και αναλύοντας τον ήχο του βήχα τους.»²

«Συνεχιζόμενη πτωτική τάση του ηικού φορτίου του SARS-CoV-2 στα λύματα του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, αποτυπώνει το εβδομαδιαίο διάγραμμα για την εξέλιξη της πανδημίας στην πόλη, στη σχετική έρευνα που διεξάγει διεπιστημονική ομάδα του ΑΠΘ σε συνεργασία με την ΕΥΑΘ.»³

Για την «βιοασφάλεια»

Τα παραπάνω τρία δημοσιεύματα είναι αφορμές ή καλύτερα «συμπτώματα» της στρατηγικής απόφασης των αφεντικών/ κρατών να διαχειριστούν την, ήδη από το τέλος του 2019, διαφαινόμενη καπιταλιστική κρίση με όρους «υγειονομικής έκτακτης ανάγκης». Όπως παρατηρούσαμε στο προηγούμενο τεύχος⁴, ήδη από την αυγή της τρέχουσας κρίσης/αναδιάρθρωσης, οι ειδικοί των «δημόσιων οικονομικών» έχουν πλέον αντικατασταθεί από τους ειδικούς της «δημόσιας υγιεινής». Η γλώσσα αλλάζει, ο σκοπός όμως παραμένει ο ίδιος: Η μετατροπή της -μετακινούμενης εδώ και είκοσι χρόνια- κρίσης του καπιταλισμού σε μια διαδικασία αναδιάρθρωσης της εργασίας και της ζωής των εργατών/τριών παγκοσμίως. Κι αν γίνεται, χωρίς ν' ανοίξει ρουθούνι⁵

Με τι έχουμε να κάνουμε, λοιπόν, αυτή τη φορά; Αν διαβάσει κανείς/καμία με ανοικτά μάτια τα παραπάνω δημοσιεύματα θα διακρίνει πως τα διατρέχουν τρεις διαστάσεις: α) η συλλογή δεδομένων από τη ζωή και την κίνηση του πληθυσμού, β) η παραγωγή αλγορίθμων κατάλληλων για την επεξεργασία αυτών των δεδομένων, γ) η εξαγωγή της πολιτικής από αυτούς τους αλγόριθμους. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να υποστηρίξουμε την άποψη πως το σημείο β είναι το πρακτικά και πολιτικά βαθύτερο αυτής της διαδικασίας, καθώς εκεί βρίσκονται εγκιβωτισμένες οι πραγματικές επιδιώξεις των αφεντικών μας.

Ας μη παρεξηγηθούμε όμως. Όταν γράφουμε περί των «πραγματικών επιδιώξεων» των αφεντικών ή όταν γράφουμε πως αυτές είναι «εγκιβωτισμένες» στους αλγορίθμους διαχείρισης της covid19, δεν υπονοούμε την ύπαρξη ενός κεντρικού σχεδιασμού, κοινά αποφασισμένου από τα αφεντικά όλου του πλανήτη. Αντίθετα, θεωρούμε πως οι ίδιοι οι νόμοι της καπιταλιστικής εξέλιξης και η «εγγενής τάση του κεφαλαίου» που τους νομιμοποιεί, αρκούν για να παράγουν τεχνολογίες σχεδιασμένες για τις ανάγκες των αφεντικών, είτε αυτά το γνωρίζουν είτε όχι.

Παρακάτω, θα προσπαθήσουμε να πάρουμε στα σοβαρά το σημείο β. Θα επιχειρήσουμε να δείξουμε πως «οι αλγόριθμοι του covid19» είναι η ιστορική έκφραση της τάσης του κεφαλαίου να υπερβεί το κράτος πρόνοιας όπως το γνωρίσαμε τον 20ο αιώνα. Και με τον τρόπο αυτό να περάσει σε μια νέα μορφή *διαίτησας των ταξικών εντάσεων*, περισσότερο συμβατή με τις προσταγές και τις ανάγκες των κυρίαρχων τμημάτων του κεφαλαίου σήμερα.

«ΠΩ ΠΩ ΤΙ ΚΑΝΑΜΕ ΘΕΕ ΜΟΥ!»

Γράφουμε παραπάνω πως η πρώτη διάσταση της τεχνοκρατικής διαχείρισης της τρέχουσας κρίσης είναι η εξαγωγή των δεδομένων της ζωής μας. Η προηγούμενη φορά που μας απασχόλησε το ζήτημα των δεδομένων, η υπαρφαγή και η αγοραπωλησία τους είναι πρόσφατη και αρκετά κοινότητα πλέον. Είναι το πρόβλημα της ψηφιακής διαμεσολάβησης της επικοινωνίας και της κοινωνικότητας με εμβληματικότερα όλων το παράδειγμα των social media. Ας το δούμε λίγο πιο προσεκτικά.

Στις 9 Σεπτεμβρίου του 2020 ανέβηκε στις μικρές οθόνες το ντοκιμαντέρ «Social Dilemma». Εκεί, κάποιοι χαρισματικοί πρώην μηχανικοί ή μάντζερ των πλέον γνωστών εταιριών που σχετίζονται με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εκθέτουν τους προβληματισμούς τους σχετικά με τα νέα μέσα που ίδιοι/ες έχουν κατασκευάσει: Το gmail είναι κατασκευασμένο να πιάνει πολύ χώρο στις ζωές των ανθρώπων, οι έφηβοι/ες τσατάρουν στα κινητά τους και δεν προσέχουν στην τάξη, αποκτούν πρόσβαση σε fake news και κατά έναν ανεξήγητο τρόπο φέρονται να είναι εκτεθειμένοι στην ακροδεξιά δημαγωγία κοκ.

Όλα αυτά συμβαίνουν γιατί οι εταιρίες που κρύβονται πίσω από τα νέα μέσα χρησιμοποιούν τα δεδομένα που εξάγουν από τη διάδραση των χρηστών, προκειμένου να προβλέψουν (αν όχι να ελέγξουν) τις καταναλωτικές ή τις κοινωνικές συνήθειες τους.

Και το νέο κρατος πρόνοιας

Όλα αυτά, φυσικά, τα έχουν σχεδιάσει οι ίδιοι/ες οι μηχανικοί που τώρα κάνουν καριέρα, υποδεικνύοντας τους κινδύνους που ελλοχεύουν πίσω από τις τεχνικές δυνατότητες που ίδιοι απελευθέρωσαν. Εξαιρετικό δείγμα αυτής της αντίληψης αποτελεί το βιβλίο της Μπρίτανι Κάιζερ, «Στο στόχαστρο». Η Κάιζερ εργαζόταν για κάποια χρόνια στην *Cambridge Analytica*, την εταιρεία που προσέφερε τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών ως πρώτη ύλη για τις προεκλογικές εκστρατείες των Ντόναλντ Τραμπ και Μπόρις Τζόνσον. Γράφει, λοιπόν, στον επίλογο του βιβλίου:

Πως λοιπόν εμπιστευτήκαμε τόσο τυφλά τις εταιρίες πληροφορικής της Σίλικον Βάλλεϋ και τους επιτρέψαμε να πλουτίσουν σιωπηλά εις βάρος μας; Κάθε φορά που αναρτούμε δημοσιεύσεις και μοιραζόμαστε περήφανα λεπτομέρειες της ψηφιακής μας ζωής στις πλατφόρμες τους, γινόμαστε συνένοχοι στην ίδια μας τη στοχοποίηση. Βλέπουμε με τα ίδια μας τα μάτια την άνοδο του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, την αποδόμηση της κοινωνίας, τη ραγδαία εξάπλωση των ψευδών ειδήσεων και τις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί

να έχουν στο πραγματικό κόσμο όταν εκδηλώνονται μέσα από επεισόδια βίας και αφαίρεσης ανθρώπινων ζωνών.⁶

Η Κάιζερ φαίνεται να κατηγορεί την εταιρία για την οποία εργαζόταν και τις όμοιες της σχεδόν για όλα τα δεινά της σύγχρονης ζωής. Η παραβίαση της ψηφιακής ιδιωτικότητας των χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάζεται ως αιτία για κάθε επί της γης κακό. Και, φυσικά, ο δια νόμου περιορισμός της δυνατότητας μελέτης και εκμετάλλευσης των δεδομένων ή με άλλα λόγια ο κρατικός έλεγχος της ψηφιακής ζωής, ως η μοναδική σωτηρία.

Η αλαζονεία των μηχανικών είναι προφανής σε αυτή την περίπτωση. Γίνονται προφήτες μιας αλήθειας εντός της οποίας εκείνοι/ες είναι οι μοναδικοί πρωταγωνιστές/τριες⁷. Οι υπόλοιποι/ες είμαστε είτε αδαείς χρήστες/τριες, που κινδυνεύουμε να πέσουμε θύματα των αδίστακτων εταιριών είτε συνωμοσιολόγοι που τολμούν να ασκήσουν κάποια παράξενη κριτική. Μας λένε επίσης πως «εμείς είμαστε τα προϊόντα της Google», πως «μας παρακολουθούν», πως «δουλεύουμε τζάμπα για τις μεγάλες εταιρίες» και πως φυσικά τα νέα φοβερά ινστιτούτα τους, οι ΜΚΟ τους και η ηθική φιλοσοφία τους «περί της περιορισμένης χρήσης» των μέσων κοινωνικής δικτύωσης θα φέρει έναν πιο δίκαιο κόσμο.

Τι να γράψουμε εμείς τώρα; Να επαναλάβουμε

πως πιστεύουμε και πως νιώθουμε στο πετσί μας πως η σύγχρονη εργατική τάξη είναι ο μοναδικός παραγωγός του κοινωνικού πλούτου και πως οι καταναλωτές δεν παράγουμε τίποτα ενόσω καταναλώνουμε. Τι να πούμε; Πως οι εταιρίες δεν γίνονται μεγαλύτερες επειδή απλά πουλάνε εμπορεύματα, αλλά επειδή προηγουμένως έχουν εκμεταλλευτεί στυγνά την εργασία μας με ολοένα και πιο πολύπλοκους και παραγωγικούς τρόπους; Θα κινδυνέψουμε να σας φανούμε κάπως μπανάλ και δεν το θέλουμε τόσο νωρίς στο κείμενο. Γι' αυτό θα αφήσουμε να μιλήσουν οι ειδικοί, που είναι και της μόδας.

Μια τέτοια, η Σουσάνα Ζούμποφ, γράφει τα παρακάτω:

Μεταξύ εταιρίας και χρηστών δεν υφίσταται κάποια οικονομική συναλλαγή- δεν ορίζεται καμία τιμή, δεν αντλείται κανένα κέρδος. Επίσης, ο ρόλος των χρηστών δεν είναι υπαλληλικός. Όταν μια καπιταλιστική εταιρία προσλαμβάνει υπαλλήλους παρέχοντας τους μισθούς και μέσα παραγωγής, τα προϊόντα που παράγονται ανήκουν στην εταιρία, η οποία τα πουλά με απώτερο σκοπό το κέρδος. Εδώ δεν συμβαίνει το ίδιο. Οι χρήστες δεν πλη-

ρώνονται για την εργασία τους, ούτε και χειρίζονται τα μέσα παραγωγής. [...] Τέλος, συχνά λέγεται πως το «προϊόν» είναι ο ίδιος ο χρήστης, κάτι το οποίο είναι επίσης παραπλανητικό και είναι ένα σημείο στο οποίο θα επανέλθουμε αρκετές φορές. Προς το παρόν, ας δεχτούμε πως ως χρήστες δεν είμαστε προϊόντα, αλλά πηγές παροχής πρώτης ύλης. Όπως θα δούμε παρακάτω, τα ανορθόδοξα προϊόντα του κατασκοπευτικού καπιταλισμού εξάγονται από τη συμπεριφορά μας, κατορθώνοντας ταυτόχρονα να μένουν αδιάφορα απέναντι σε αυτή. Σκοπός των προϊόντων είναι να προβλέψουν τις προθέσεις μας, χωρίς όμως να ενδιαφέρονται για το τι κάνουμε ή τι παθαίνουμε.⁸

Η Ζούμποφ, γνωρίζοντας την «κριτική της πολιτικής οικονομίας» σε αντίθεση με όλους/ες τους παραπάνω, υποστηρίζει και τεκμηριώνει με επάρκεια πως οι εταιρίες που διαχειρίζονται τα ψηφιακά μας αποτυπώματα δεν εκμεταλλεύονται τους πελάτες τους αλλά τους εργαζόμενους τους. Και προσθέτει σε αυτό πως το μόνο μέλημα των εν λόγω εταιριών είναι η πρόσκαιρη αλλά άμεση ικανοποίηση των χρηστών, των πελατών τους, που έχουν διαπαιδαγωγηθεί εδώ και δεκαετίες από την ιδεολογία της γρήγορης κατανάλωσης – «αυτό που θέλω, όταν το θέλω, όπως το θέλω». Αν κάποιος/α είναι ικανοποιημένος/η για τα παπούτσια που αγόρασε ακόμα κι αν αυτά δεν κάνουν απλά και μόνο για τη δουλειά για την οποία τα πήρε, τότε η εταιρία που τα πούλησε είναι ικανοποιημένη.

Ξεκινήσαμε να αφηγούμαστε μια ιστορία από την ανάποδη. Ξεκινήσαμε κάνοντας μια κριτική της κριτικής στις τεχνολογίες του ψηφιακού. Κι αυτό συνέβη γιατί όπου ακούμε λέξεις όπως «αλγόριθμοι», «δεδομένα» κ.ο.κ, νιώθουμε έναν διπλό εγκλωβισμό. Από τη μια, στέκονται πάντοτε οι αρχιερείς των τεχνοκρατικών προσεγγίσεων. Από την άλλη, στέκονται οι ίδιοι οι τεχνοκράτες, μεταμφιεσμένοι αυτή την φορά σε αντιπολίτευση, που απλά καταδικάζει την «κακή χρήση» των νέων μέσων επικοινωνίας, καταγραφής και διαχείρισης του πληθυσμού. Σε αυτό το περιβάλλον, κάθε κριτική- που δεν θεωρείται συνωμοσιολογική- οφείλει να έχει την υφή του σκανδάλου. Μια πτυχή της διαχείρισης εμφανίζεται με κρότο στην επιφάνεια της δημοσιότητας και εξαφανίζεται παίρνοντας μαζί της το ίδιο το ζήτημα. Κάπως έτσι, όσοι/ες αποδίδουν τις αντινομίες της διαχείρισης της επιδημίας της covid19 στη λειτουργία ενός αλγορίθμου και όσοι/ες θέτουν στο επίκεντρο της πολιτικής τις διπλές ή τριπλές βάσεις δεδομένων μοιάζουν να δουλεύουν προς μια κοινή κατεύθυνση. Κι αυτή δεν είναι άλλη από την σχεδιασμένη σύγχυση.

Κατά κάποιον τρόπο η Ζούμποφ ανοίγει ένα θέμα στο οποίο εμείς έχουμε περισσότερες απαντήσεις από εκείνη και τους μηχανικούς των εταιριών. Κι όταν λέμε «εμείς», εννοούμε τους σύγχρονους εργάτες/τριες, τις οργανώσεις και τις κοινότητες

τους/μας. Από τη βιομηχανία της λαϊκής ένδυσης του 19ου αι., τα «μοντέλα Τ» της αυτοκινητοβιομηχανίας Φορντ ως τα σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το πρόβλημα παραμένει το ίδιο: αφενός, η εκμετάλλευση της εργασίας μας και αφετέρου, η μέριμνα των θεσμών του κεφαλαίου/κράτους ώστε να παραμένουμε με κάθε τρόπο παραγωγικοί.

Το πρόβλημα μας, λοιπόν, δεν είναι η καθεαυτή επιθυμία μας να επικοινωνούμε, μολονότι αυτή η τελευταία έχει υποστεί ουσιώδεις αλλαγές με την αθιρωμένη χρήση των νέων μέσων, αλλά οι περιορισμοί και οι κανόνες που βάζουν σε αυτές τις επιθυμίες οι αλγόριθμοι των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των υπηρεσιών των οποίων κάνουμε χρήση. Πρόβλημα δεν είναι η χρήση καθεαυτή, αλλά οι κανονικότητες και οι περιορισμοί που εγκιβωτίζονται στα προς χρήση προϊόντα. Ας το γράψουμε ρητά: πρόβλημα δεν είναι τα δεδομένα που μπορεί να προέρχονται από τις απειροελάχιστες πτυχώσεις της ζωής μας, αλλά η ταξινόμηση τους από τα αφεντικά. Πρόβλημα είναι η *καπιταλιστική οργάνωση* των βάσεων δεδομένων που εκβιάζουν τα δεδομένα και τους προσδίδουν πληροφοριακό περιεχόμενο έτοιμο προς καπιταλιστική αξιοποίηση.

Ας γίνουμε λίγο περισσότερο σαφείς, περνώντας στο κεντρικό μας ζήτημα. Όλοι/ες θέλουμε να είμαστε υγιείς, με την έννοια του να είμαστε λειτουργικοί/ες και να μπορούμε να φέρουμε εις πέρας τόσο τις καταναγκαστικές όσο και τις απολαυστικές διαστάσεις της καθημερινής μας ζωής. Παράλληλα, θέλουμε για πρακτικούς και συναισθηματικούς λόγους το ίδιο να ισχύει τόσο για τους/τις συναδέλφους/σες όσο και για τους/τις φίλους/ες μας. Καθώς είτε το θέλουμε είτε όχι, με αυτούς/ες μοιραζόμαστε τις απολαυστικές και τις καταναγκαστικές διαστάσεις της ζωής μας. Μια χαρά ως εδώ. Το πρόβλημα ξεκινά στο σημείο όπου, προκειμένου να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω, τα αφεντικά και τα κράτη προτείνουν ή επιβάλλουν μια σειρά από τεχνολογίες οι οποίες μόνο παρεμπιπτόντως απαντούν στις παραπάνω ανάγκες μας, καθώς ο σχεδιασμός τους έχει ριζικά διαφορετικό προσανατολισμό. Λέμε πως η πολιτική τεχνολογία που ακούει στο όνομα «καρναντίνα» και η μαζική υγειονομική επιτήρηση του πληθυσμού μέσω τεστ είναι κομμάτι αυτού του προσανατολισμού.

Όποιος/α αρρωσταίνει, συνήθως ενδιαφέρεται να γνωρίζει για τον πιθανό κύκλο μιας ασθένειας και για τη συμπτώματα της. Κι αυτό γιατί έτσι μπορεί να ρυθμίσει το πρόγραμμα και τις σχέσεις του. Ενδιαφέρεται επίσης, ειδικά στο βαθμό που αντιλαμβάνεται τα αποτυπώματα του χρόνου στο σώμα του, για τα όρια και τις αντοχές του. Σε τι όμως χρησιμεύει και ποιος ωφελείται από τη δημιουργία μιας κοινής στατιστικής ανθρώπων που νοσούν, αν νοσούν και μεταδίδουν τον ιό με διαφορετικό τρόπο, ένταση κ.ο.κ.; Ποιος ενδιαφέρεται για την αδρανή ύπαρξη ενός ιού ή κάποιων στελεχών του πάνω στο σώμα του και ποιος ενδιαφέρεται για τα επιτυχημένα αποτυπώμα-

τα αυτής της συνύπαρξης πάνω στο ανοσοποιητικό του; Ρητορικές οι ερωτήσεις. Νομίζουμε, όμως, πως γίνεται σιγά σιγά ορατό ότι οι αλγόριθμοι της διαχείρισης της covid19 έχουν συνταχθεί με σκοπούς πολύ διαφορετικούς από την ενημερότητα του πληθυσμού για την υγεία του και σε δεύτερο βαθμό για την φροντίδα των σωμάτων που νοσούν⁹. Αντίθετα, περισσότερο έχουν να κάνουν με τον έλεγχο του «νοσηρού» πληθυσμού. Υπό ποίαν όμως έννοια;

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΛΙΣΤΑΣ

Το ερώτημα που πρέπει να τεθεί και να απαντηθεί είναι «πως ένας πληθυσμός μπορεί να γίνει αντικείμενο μιας νέας εξουσίας;» Η ανάδυση των κρατών της νεωτερικής περιόδου μπορεί να μας προσφέρει χρήσιμα διδάγματα, καθώς αυτά δεν γεννήθηκαν αυτόματα αλλά προέκυψαν μέσω της εμφάνιση μιας καινοτόμας κοινωνικής τεχνολογίας: της αστυνομίας¹⁰. Όμως ο αστυνομικός του 17ου- 18ου αιώνα δεν έμοιαζε καθόλου με τη φιγούρα του μπάτσου που φτιάχνουμε πρόχειρα στο μυαλό μας. Επίσης η λειτουργία του ήταν ριζικά διαφορετική. Ο στόχος του «παλιού» μπάτσου δεν ήταν η καταστολή των επικίνδυνων τάξεων, αλλά η γνώση του πληθυσμού. Ο μπάτσος πήγαινε πόρτα-πόρτα, σημείωνε και κατέγραφε προκειμένου να καταστήσει τη ζωή και την κίνηση των ανθρώπων τμήμα των «παλιών» βάσεων δεδομένων, δηλαδή των κεντρικών αρχείων των αναδυόμενων κρατών. Η αστυνομία πήγαινε πόρτα-πόρτα για να μετατρέψει τη ζωή σε λίστα. Σας θυμίζει κάτι αυτό; Σας θυμίζει, σίγουρα, την καταγραφή των γερμανών/δων εργατών/τριών στις λίστες του ναζιστικού κράτους. Σας θυμίζει και κάτι άλλο; Ας μη διακόψουμε, όμως, την αφήγηση μας για να παραθέσουμε δηλώσεις του Χρυσοχοϊδη, είναι γνωστές.

Αυτό που θέλουμε να κρατήσουμε από αυτή τη μικρή παρένθεση είναι πως σε εποχές ανάδυσης νέων κοινωνικών θεσμών ή διαχείρισης μεγάλων κρίσεων, προκειμένου οι πληθυσμοί να γίνουν αντι-

κείμενα ή υποκείμενα της εξουσίας (του κεφαλαίου) η ζωή των ανθρώπων πρέπει να μετατραπεί σε μια λίστα από τεμαχισμένες συνήθειες, χειρονομίες και συμπεριφορές. Κι αυτό συμβαίνει, γιατί αυτό το είδος γνώσης είναι το μόνο συμβατό με τη λογική του κεφαλαίου¹¹. Όταν, λοιπόν, το κεφάλαιο κατευθύνεται σε νέα πεδία, όταν τα αφεντικά επιδιώκουν να γνωρίσουν σε μεγαλύτερο βάθος κι άλλες, διαφορετικές πτυχές, της κοινωνικής ζωής, της εργατικής δύναμης και των σωμάτων που τη φέρουν, τότε οι λίστες καθίστανται απαραίτητες.

Τέτοια είναι η εποχή που ζούμε. Είναι μια εποχή μεγάλων μετασχηματισμών: από τη βάση των παραγωγικών σχέσεων¹² (βλ. Διάγραμμα 1) ως την λεπτότερη διάσταση της κοινωνικής ζωής. Είναι μια εποχή που οι λίστες μπορεί να αλλάζουν διαρκώς κοινωνική μορφή, η καπιταλιστική λειτουργία τους όμως παραμένει ίδια.

ΑΝ ΟΛΟΙ/ΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΟΙ, ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΟΛΗ Η ΠΟΛΗ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ;

Το νοσοκομείο δεν είναι το κτίριο της απομαγεμένης, επιστημονικής θεραπείας, δεν είναι απλά μία άλλη εκκλησία: το νοσοκομείο είναι το κτίριο στον βαθμό που συνιστά τον τόπο χωροθεσίας των ασθενών σωμάτων και αυτή η χωροθεσία είναι κεντρική λειτουργία του νοσοκομείου ως συστήματος: η κλινική και στη συνέχεια το νοσοκομείο θα πούμε εμείς, είναι ο χώρος εντός του οποίου, τα σώματα και οι ασθένειες ταυτίζονται και αποκτούν μια κοινή οργάνωση, ταξινόμηση κ.λπ¹³. Είναι ο σύστοιχος τύπος του εργοστασίου και της φυλακής: η υπολογισμένη κατανομή των εργαζόμενων σωμάτων στο χώρο και το χρόνο: στα νοσοκομεία ταξινόμούνται τα σώματα που νοσούν, στα εργοστάσια τα σώματα που εργάζονται και στη φυλακή τα σώματα που τιμωρούνται. Αυτή η παρατήρηση μας αφορά γιατί δείχνει καθαρά πως οι επιστήμες αναδύονται εντός των συστημάτων καπιταλιστικής εξουσίας, όπως είναι το εργο-

Figure 6

Private Fixed Investment in Information Processing Equipment and Software as a Percentage of Gross Domestic Product, 1949–2014

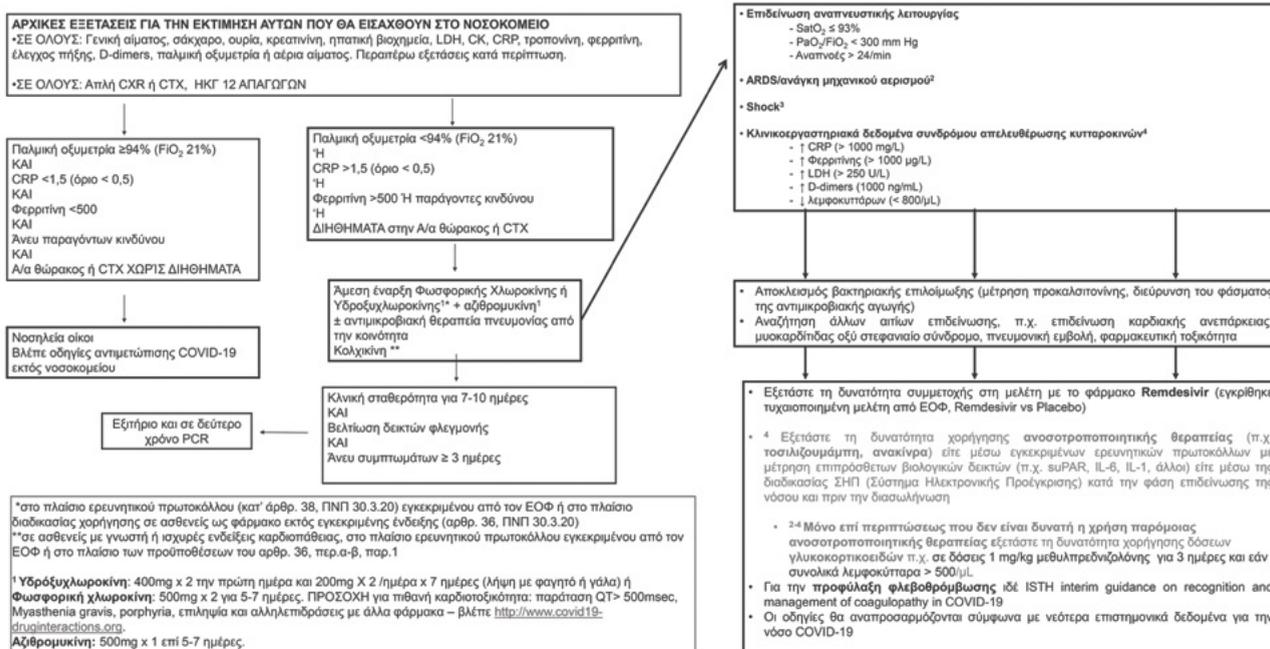
Διάγραμμα 1.

Το παρακείμενο διάγραμμα αναπαριστά τη κλιμακούμενη επένδυση των αφεντικών σε αναλυτικές μηχανές. Σε μηχανές δηλαδή που παράγουν πληροφορία.

Φωτόγραφία 1.

Εδώ βλέπουμε τον πλήρη αλγόριθμο θεραπείας της covid19 έτσι όπως εμφανίζεται στο site του ΕΟΔΥ. Μάλλον δεν χρειάζονται γιατροί για την covid19, ίσως λίγοι παραπάνω μηχανικοί..

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ COVID-19 ΛΟΙΜΩΞΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

στάσιο, η φυλακή, το σχολείο, το ψυχιατρείο κ.ά. Δείχνει ακόμα πως οι επιστήμες υπάρχουν αν και μόνο αν υπάρχουν και οι καπιταλιστικές εξουσίες που τις γεννούν (και το αντίστροφο). Αλλά σε αυτή τη περίπτωση κάνουμε άλλο ένα βήμα: αν στον κόσμο που γνωρίσαμε οι θεραπευτικές τεχνικές, οι ιατρικές γνώσεις και οι χώροι της θεραπείας συνιστούν μια αδιαχώριστη ενότητα υλικά εντοπισμένη στη μορφή νοσοκομείο, αυτό το τελευταίο δεν είναι παρά ιστορικό προϊόν συμπορευόμενο με τον φορντισμό και το κράτος πρόνοιας. Η σχέση αυτών των στοιχείων όμως είναι εσωτερική με τον τρόπο που ο μετασχηματισμός του ενός συνεπάγεται τον μετασχηματισμό του άλλου: η κατάργηση του μαζικού νοσοκομείου, η αλγοριθμοποίηση της διαγνωστικής μεθόδου, η φτηνότερη ή ακριβότερη αυτοθεραπεία *πάνε μαζί*.

Θέλουμε να ισχυριστούμε λοιπόν πως οι αλγόριθμοι της covid19 ολοκληρώνουν τη μετάβαση από τον «ασθενή μάζα» στον «εξατομικευμένο ασθενή»: το πέρασμα από το σύμπλεγμα «φαρμακευτικές εταιρίες-κρατικά ασφαλιστικά ταμεία-μεγάλο νοσοκομείο» στο σύμπλεγμα «φαρμακευτικές εταιρίες-ιδιωτική ασφάλιση-διάχυτη ιδιωτική περίθαλψη». Μια διαδικασία η αφετηρία της οποίας μπορεί να αναζητηθεί στο αναπηρικό κίνημα, στο αντιψυχιατρικό κίνημα και στις «πολιτικές του σώματος» που αυτά όρισαν. Αλλά πλέον αντλεί τη δυναμική της από την οριστική στροφή δυναμικών τμημάτων του κεφαλαίου προς τις τεχνολογίες της υγείας (βλ. Ίδρυμα Gates) και τις απόπειρες του να υπερβεί με όρους καπιταλιστικής αξιοποίησης το παραδοσιακό κράτος πρόνοιας.

Σε αυτό το πλαίσιο, βιώνουμε το ριζικό πέρασμα από μια αντίληψη για την υγεία που είχε ως βάση τα μαζικά πρότυπα περί της υγείας ή της ασθένειας, σε μια εξατομικευμένη αντίληψη για την υγεία

που θεμελιώνεται πάνω στον *προσωπικό ιατρικό φάκελο του/της ασθενούς*. Ο ασθενής ή καλύτερα ο «δυνάμει ασθενής», έχει ο/η ίδιος/α την ευθύνη του να «χτίζει» τον ιατρικό του φάκελο, κατά έναν αντίστοιχο τρόπο που «χτίζει» το βιογραφικό του. Αυτό το πετυχαίνει μέσω διαρκών εξετάσεων και τεστ τα οποία επικυρώνουν την ύπαρξη μιας ασθένειας ή την απουσία κάποιας άλλης. Παράλληλα, ο ιατρικός φάκελος και το ιατρικό ιστορικό αποτελούν τον οδηγό για την επιλογή της μιας θεραπείας ή της άλλης και της εν γένει θεραπευτικής προσέγγισης, άρα των ιατρικών ασφαλιστών, άρα των αντίστοιχων σκευασμάτων, άρα της παραγωγικής δυνατότητας του ταξινομημένου σώματος κ.ο.κ.

Ο θεραπευτικός αλγόριθμος της covid19 είναι ενδεικτικός (βλ. φωτ. 1). Όλα ξεκινούν με ένα τεστ –χωρίς καμία αναφορά στο είδος του τεστ– και μετά, ανάλογα με το ιατρικό ιστορικό και ανεξάρτητα (σε πρώτη φάση) από την ύπαρξη συμπτωμάτων, ο θεραπευτικός αλγόριθμος οδηγεί σε διαφορετικές θεραπευτικές μεθόδους. Οι γιατροί και τα νοσοκομεία βρίσκονται σε δεύτερη μοίρα. Ο αλγόριθμος αναγνωρίζει μονάχα το αποτέλεσμα της εξέτασης (θετικό-αρνητικό) και το ιατρικό ιστορικό (ευπαθής ομάδα ή όχι). Ενώ, παράλληλα, στο βαθμό που είναι γνωστός ο αλγόριθμος (αυτόν της covid19 τον ξέρουν κι οι πέτρες), ο ίδιος ο «ασθενής» γνωρίζει μόνος του τι πρέπει να κάνει.

Στο σημείο αυτό, χρειάζεται να υπενθυμίσουμε πως ο «ιατρικός φάκελος», το ιστορικό των παθήσεων, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες κοινωνικές συνθήκες (κάπνισμα, οδήγηση μηχανής, επίπονη άθληση κ.ο.κ.), αποτελούν τα πρώτα στοιχεία που απαιτεί μία εταιρία ιδιωτικής ασφάλισης προκειμένου να καθορίσει τα ασφαλιστρα. Με αυτό τον τρόπο στη συνέχεια, οι ασφαλιστικές εταιρίες μαζί με τα νο-

σοκομεία καθορίζουν την τιμή της εκάστοτε παρεχόμενης υπηρεσίας και, φυσικά, την επιπλέον οικονομική επιβάρυνση του/της ασθενή σε περίπτωση που κάποια υπηρεσία δεν καλύπτεται. Η λίστα καθορίζει με αυτόν τον τρόπο ποιες είναι οι θεμιτές και ποιες οι αθέμιτες συμπεριφορές, ποιες καλύπτονται ασφαλιστικά και για ποιες ο/η ασθενής θα πρέπει να πληρώσει.

Τώρα, προκειμένου ο «ιατρικός φάκελος» να μπορεί να συμπληρωθεί με ακρίβεια και η επένδυση σε ιατρικές τεχνολογίες, ασφαλίσεις και κλινικές να καταστεί περισσότερο επικερδής, είναι απαραίτητο σταδιακά να επιστρατευτούν όσο το δυνατό περισσότερες λεπτομέρειες της ζωής του ασθενούς στον «φάκελο» του: πόσα βήματα κάνει την ημέρα, ποια είναι η διαίτα του, το ποσοστό του οξυγόνου στους πνεύμονες του κ.ο.κ. Ας σκεφτούμε πως αρκετά τέτοια στοιχεία έχουν προστεθεί εθελοντικά ή μη στους «ιατρικούς φακέλους» μας για αρχή μόνο μέσα από τα σχετικά applications άθλησης που μπορεί να έχουμε εγκατεστημένα στα smart phones.

Βρισκόμαστε λοιπόν στο κατώφλι του νέου κράτους πρόνοιας, το οποίο είναι ασφαλώς βαθιά επιτηρητικό, καθότι είναι σκληρά ταξινομητικό.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ/ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ/ ΦΥΛΑΚΗ

Δείγμα αυτής της αλλαγής είναι το εξής. Στις 10 Απριλίου του 2020 με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Υγείας και Επικράτειας δημιουργήθηκε το «Εθνικό Μητρώο Ασθενών της Covid19». Ας διαβάσουμε την περιγραφή του από το site του ΕΟΔΥ:

Στις 13/4/2020 τέθηκε σε λειτουργία το Μητρώο Ασθενών COVID-19. Η δημιουργία του επιτρέπει

την παρακολούθηση των ασθενών που έχουν διαγνωστεί με COVID-19 από τους θεράποντες ιατρούς, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της φροντίδας τους. [...] Επιπλέον, δεδομένα απαραίτητα για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση της πανδημίας βρίσκονται πλέον στη διάθεση των φορέων που πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτά μέσω ενός μοναδικού σημείου αναφοράς. Σε κάθε εμπλεκόμενο φορέα παρέχεται πρόσβαση μόνο σε εκείνα τα δεδομένα που έχουν άμεση σχέση με τις αρμοδιότητες και τη δράση τους σύμφωνα με τις επιταγές του Ελληνικού και Ενωσιακού Δικαίου προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.¹⁴

Αν πάρουμε στα σοβαρά όσα λέει η παραπάνω ανακοίνωση, το ελληνικό κράτος δημιούργησε τον περασμένο Απρίλιο μια μεγάλη βάση δεδομένων, χάρη στην οποία μπορούσε να επιτευχθεί ο βέλτιστος συντονισμός γιατρών και αστυνομίας. Ή τέλος πάντων, για να μη το γράψουμε και τόσο χοντροκομμένα, το «Μητρώο Ασθενών Covid-19» αποτελεί μια πλατφόρμα άμεσης συσχέτισης του τόπου κατοικίας και εργασίας μας (καθώς και λοιπών προσωπικών στοιχείων) με το ιατρικό μας ιστορικό. Οι αλγόριθμοι της covid19 είναι που ανοίγουν αυτή την τεχνική δυνατότητα.

Εμείς, όμως, είμαστε λίγο περισσότερο καχύποπτοι/ες. Διαβάσαμε, λοιπόν, πως το ελληνικό κράτος έχει συνάψει ήδη από το Μάρτιο συμφωνία με την εκλεκτή εταιρία των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών, Palantir, για τη δημιουργία ενός live μηχανισμού παρακολούθησης της εξέλιξης της «πανδημίας». Έτσι, ο υπουργός ψηφιακής πολιτικής μας διαβεβαίωσε πως οι «ξένοι» δεν έχουν πρόσβαση στα βιομετρικά μας στοιχεία, αρκεί για αυτό ο ΕΟΔΥ και η ΕΛ.ΑΣ. Βέβαια, η Palantir παρακολουθεί άλλες διαστάσεις της ζωής μας, σχετικές με τη «πανδημία»: «Η απάντηση που λάβαμε από πηγές του υπουργείου είναι πως αυτά τα δεδομένα αφορούν, π.χ., την κίνηση (σε δρόμους, δρόμους, λιμάνια) ή πόση βενζίνη καταναλώθηκε σε συγκεκριμένες ώρες και ημέρες»¹⁵.

Τα παραδείγματα είναι ενδεικτικά. Οι λοιμωξιολόγοι ενημερώνονται και συμβουλευθούν για τα απαραίτητα μέτρα αντιμετώπισης της covid19 με βάση τις στατιστικές αποτυπώσεις περί της κίνησης των λιμανιών, την κατανάλωση της βενζίνης και την κυκλοφορία των αυτοκινήτων στην πόλη. Και για να επιτευχθούν αυτά τα τόσο απαραίτητα έπρεπε το ελληνικό κράτος να συνεργαστεί με μια εταιρία εκπαιδευμένη στις τεχνολογίες αιχμής του αμερικανικού милитарισμού, όπως η Palantir.

Η Palantir είναι μια εταιρία που παρέχει στα κράτη τα απαραίτητα λογισμικά προκειμένου να διαχειρίζονται τις βάσεις δεδομένων με τα στοιχεία που αντλούν από τη ζωή του πληθυσμού. Ιδρύθηκε αμέσως μετά την 11η Σεπτέμβρη 2001 και την επί-

θεση στους δίδυμους πύργους και τέθηκε κατευθείαν στην υπηρεσία του милитарισμού των Η.Π.Α. Σε ό,τι μας αφορά, η Palantir έγινε επίσης γνωστή για το ρόλο της στη διαχείριση των «επικίνδυνων πληθυσμών» μετά το χτύπημα του τυφώνα Κατρίνα στη Νέα Ορλεάνη το 2005. Εκεί είχε προμηθεύσει τις αστυνομικές αρχές με ένα λογισμικό που μπορούσε να προβλέπει -φανταζόμαστε με βάση τη κατανάλωση βενζίνης- το ποιοι/ες θα εγκληματούσαν στο μέλλον ώστε η αστυνομία να μπορεί να δράσει προληπτικά.

Από τα λίγα στοιχεία που έχουμε σε συνδυασμό με το «κακό παρελθόν» της Palantir, μπορούμε να συμπεράνουμε με σιγουριά πως το ελληνικό κράτος προετοιμάζεται από την αρχή της «πανδημίας» για την αντιμετώπιση μιας σημαντικής κρίσης. Το λογισμικό της Palantir είναι σχεδιασμένο προκειμένου να κατανέμει τα δεδομένα της ζωής στη βάση των αναγκών του милитарισμού. Τα λιμάνια, τα διυλιστήρια, ακόμα και τα βενζινάδικα είναι κρίσιμες υποδομές στρατιωτικού και καπιταλιστικού ενδιαφέροντος και το κράτος μέσα στο πλαίσιο της διαχείρισης της covid19 διεκδικεί τον πλήρη πληροφοριακό έλεγχο τους.

ΔΩΣΕ FEEDBACK!

Το σύμπλεγμα τεχνικών, μηχανισμών εξουσίας και μορφών επιστημονικής γνώσης που περιγράφεται παραπάνω ονομάζεται, ή καλύτερα το ονομάζουμε εμείς «τεχνολογία της βιοασφάλειας». Και είναι ένα ολόκληρο σύμπαν πρακτικών πολιτικής τεχνολογίας που έρχεται να αναδιαρθρώσει και να ορίσει με διαφορετικό τρόπο ό,τι αντιλαμβανόμασταν μέχρι στιγμής ως κράτος πρόνοιας.

Δεν ισχυριζόμαστε πως θα εξαφανιστούν οι γιατροί, οι δάσκαλοι, οι μπάτσοι και οι δικαστές. Δεν τέλειωσαν όλα όσα ξέραμε με τόσο απλοϊκό τρόπο. Αυτό που βιώνουμε, όμως, και αυτό για το οποίο μεριμνά το κράτος κατά τη διαχείριση της covid19 μπορεί να γίνει αντιληπτό ως στρατηγική μετασχηματισμού όλων των κλασικών τεχνολογιών πειθάρχησης σε νέες τεχνολογίες ελέγχου. Τα σχολεία, τα νοσοκομεία, τα εργοστάσια κ.ο.κ. παραμένουν αλλά, σταδιακά, λειτουργούν στη βάση ενός νέου παραδείγματος. Όπως εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς/ καμία από τα παραπάνω, οι αλγόριθμοι που ενεργοποιεί η covid19 φέρουν στο εσωτερικό τους μια νέα λογική διαρκούς ανατροφοδότησης του κράτους με δεδομένα από την κοινωνική ζωή: από τα διαρκή τεστ ως τον διαρκή έλεγχο της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Συνοψίζοντας, οι μεγάλες γραμμές αυτού του κειμένου υποστηρίζουν πως κατά τη διάρκεια της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης, τα κράτη σε όλο τον πλανήτη μετασχηματίζονται προκειμένου να ισορροπήσουν με τις κυρίαρχες τάσεις του κεφαλαίου και, αντίστοιχα, να αναδιαρθρώσουν την εργασία.

Στις μικρές του γραμμές υποστηρίζει πως οι αλγόριθμοι της «βιοασφάλειας» επιχειρούν να κωδικοποιήσουν τα σώματα και τη συμπεριφορά μας με ένα νέο τρόπο. Κι αυτό μετασχηματίζει ριζικά την πρόνοια και το милитарισμό του καπιταλιστικού κράτους.

Πώς προσαρμόζεται σε αυτή τη συνθήκη το αίτημα για μισθό που να καλύπτει όλες τις βασικές ανάγκες (και την περιθαλψη); Πόσο κοινή είναι η αντίληψη που έχουμε για την υγεία και τη λειτουργικότητα με τους αλγόριθμους της βιοασφάλειας; Δεν έχουμε σαφείς απαντήσεις. Είμαστε σίγουροι/ες όμως πως ο προσανατολισμός μας προς τις δι-άχυτες, σπασμωδικές και ενστικτώδεις αντιθέσεις απέναντι στις πολιτικές τεχνολογίες της covid19 κυφορεί κάποιες πρώτες απαντήσεις.

1. EVA: Ο αλγόριθμος που βοηθά την Ελλάδα να ελέγξει τον κορωνοϊό, εφημ. «Το Βήμα» (30-07-2020).

2. Αλγόριθμος τεχνητής νοημοσύνης βρίσκει τους ανθρώπους με Covid-19 ακούγοντας μόνο το βήχα τους, 02-11-2020, διαθέσιμο στο capital.gr.

3. Θεσσαλονίκη: Συνεχίζεται η μείωση των ιχνών κορωνοϊού στα λύματα, εφημ. «Καθημερινή» (25-12-2020).

4. Βλ. την σειρά κειμένων «Ο Covid στην Αθήνα» στα τεύχη 3 και 4 του περιοδικού.

5. Βλ. την σειρά κειμένων «Η Πολιτική οικονομία της πανδημίας» στα τεύχη 2 και 3 του περιοδικού.

6. Μπρίτανι Κάιζερ, Στο στόχαστρο, Καστανιώτης, Αθήνα 2020, σελ. 467-468.

7. Η αλήθεια τους δεν είναι στην πραγματικότητα περισσότερο πρωτότυπη από την ιστορία του δύστυχου δρ. Φρανκεστάιν της Μαίρυ Σέλλει. Ένα εκπληκτικό βιβλίο το οποίο βέβαια έχει γραφτεί στα μέσα του 19ου αιώνα.

8. Σουσάνα Ζούμποφ, Η εποχή του κατασκοπευτικού καπιταλισμού, Καστανιώτης, Αθήνα 2020, σελ.99.

9. Κ. Βλαντώνη, Α. Τύμπας, Για την τεχνολογική των διαγνωστικών τεστ του ιού SARS-CoV-2: Η αυθόρμητη κοινωνιολογία-ανθρωπολογία στη μοριακή βιολογία της PCR, η αυθόρμητη ιστορία-αρχαιολογία στη βιοχημεία της ELISA, Νήσος, Αθήνα 2020, σελ.219-223.

10. Για περισσότερα βλ. Μισέλ Φουκώ, Φυλακή/Κυβερνολογική, Ακυβέρνητες Πολιτείες, Θεσσαλονίκη 2017.

11. Πολλά περισσότερα θα μπορούσαν να γραφτούν για αυτή τη πρόταση, την οποία με πλήρη συνείδηση των ελλείψεων μας την παραθέτουμε εν είδη αξιώματος. Θα προσθέσουμε απλά κάτι μικρό: η λογική της λίστας, αν παρακολουθήσουμε το έργο του Φ. Μπρωντέλ με τίτλο «Ο Υλικός πολιτισμός» αντλεί την καταγωγή της από την ανάδυση των αγορών στη Δυτική Ευρώπη και από τη συνακόλουθη σταδιακή κυριαρχία του εμπορικού κεφαλαίου.

12. Ο G. Caffeentzis, στο έργο του «Γιατί οι μηχανές δεν παράγουν αξία;» ανάμεσα στα άλλα ισχυρίζεται πως η εποχή μας χαρακτηρίζεται από την εισαγωγή, δίπλα στις παραδοσιακές μηχανές εσωτερικής καύσης, των αναλυτικών μηχανών. Η στροφή του κεφαλαίου προς τις αναλυτικές μηχανές και η αύξηση τους έναντι των παραδοσιακών μηχανών δεν μπορεί παρά να δημιουργεί το πλαίσιο των μετασχηματισμών που περιγράφουμε.

13. Για περισσότερα βλ. Μισέλ Φουκώ, Η Γέννηση της Κλινικής, κεφ.1,2, Εκδόσεις Νήσος, 2012.

14. Περί του μητρώου μπορεί να διαβάσει κανείς στο covid19.gov.gr.

15. Η κρυφή σύμβαση με τη σκιάδη εταιρεία τεχνολογίας Palantir, εφημ. «Εφημερίδα των Συντακτών» (17-12-2020).